

آشنایی با کتابخانه

امام حسن مجتبی (ع)

◊ علامه باقر شریف القرشی

علامه شیخ باقر شریف القرشی از محققان بزرگ حوزه علمیه نجف اشرف و مؤسس و مسئول کتابخانه امام حسن مجتبی (ع) است. وی نزدیک به ۶۰ کتاب با موضوع تاریخ اسلام و موسوعه‌های مختلف درباره زندگی ائمه اطهار (ع) به رشته تحریر درآورده است. آنچه می‌خوانید حاصل گفت‌وگویی است که استاد قرشی متواضعانه آن را پذیرفت.

پژوهش و حوزه

📌 در ابتدا از جناب علامه قرشی برای فرصتی که در اختیار ما قرار دادند، تشکر می‌کنیم و به عنوان اولین سؤال، از ایشان می‌خواهیم تاریخچه مختصری از تأسیس این کتابخانه و مؤسس آن بیان کنند.

□ به نام خداوندی که کتابش را برای هدایت و رحمت، بر پیامبر اکرم (ص) - بنیانگذار تمدن بشری و پیشاهنگ تفکر و آزادی در دین اسلام - نازل کرد.

گسترش علم، تفکر، تهذیب و پیراستن نفس، از مهم ترین اموری است که اسلام مسلمانان را به آن فرا می خواند. نیز از اولین اموری که ائمه اطهار(ع) داعیه آن را داشتند، تولید علم و گسترش تفکر و بیداری بین مردم بود. احادیثی از پیامبر اکرم(ص) برای ایجاد انگیزه در طلب دانش وارد شده است؛ مانند: طلب العلم فریضة علی کل مسلم و مسلمة؛ علم آموزی بر هر مرد و زن مسلمان واجب است یا اطلبوا العلم و لو بالصین؛ جوایب دانش باشید هر چند در چین باشد. همچنین خداوند در قرآن کریم می فرماید: انما یخشی الله من عباده العلماء(فاطر ۲۸)؛ از بندگان خدا تنها دانایانند که از او می ترسند. پس علما، خادمان دین و کتاب خدا هستند و آنان عقل های تدبیرگر در جهان عرب، اسلام و بشریت به شمار می آیند. اما در مورد این کتابخانه باید گفت: حدود هفت سال است که تأسیس شده است. بنده و برادر فقیهم، حجت الاسلام و المسلمین مرحوم شیخ هادی قرشی، در تأسیس آن نقش داشتیم. هدف از تأسیس این کتابخانه آن بود که خدمتی به فرزندان نجف اشرف و پیشگامان علم و فضیلت شود. این کتابخانه، شامل بیش از ۶۰ هزار کتاب است و این غیر از نسخه های خطی است که تعداد آن تقریباً به هزار نسخه می رسد. کتابخانه امام حسن مجتبی با تعداد مراجعه کنندگان آن، متمایز از دیگر کتابخانه ها است. به همین دلیل، کتابخانه دیگری که تا یک میلیون کتاب ظرفیت دارد تأسیس کردم که دارای چندین بخش است: بخش خواهران، بخش برادران و اتاق هایی ویژه منتقدان و نویسندگان و دانشمندان. همچنین این کتابخانه به آسانسور مجهز شده است. گفتمی است زمین جنب کتابخانه را به مساحت ۲۰۰ متر خریداری کرده ایم تا در آینده به آن ضمیمه شود و این کتابخانه به بزرگ ترین مؤسسه نجف اشرف تبدیل گردد.

پیشگامان علم و فضیلت: در آغاز تأسیس کتابخانه، کتاب ها را چگونه جمع آوری

می کردید؟

□ یکی از عجایب این کتابخانه آن است که در اوان جوانی، اقدام به نوشتن کتابی درباره زندگی امام حسن مجتبی(ع) کردم. در آن زمان کتابخانه های عمومی برای

مراجعه محققان وجود نداشت؛ به جز کتابخانه شیخ محمدحسین آل کاشف الغطا و کتابخانه حسینیة شوشتری ها. البته یکی از فضلا نیز کتابخانه غنی و مجهزی داشت و چون پسرش سفیر دولت عراق در قاهره بود، قیمتی ترین کتاب های مصر را تهیه می کرد و به کتابخانه می فرستاد تا جایی که آن کتابخانه به یکی از مهم ترین کتابخانه های عراق تبدیل شد. روزی به دیدار مؤسس آن کتابخانه رفتم و از او خواستم که لطفی در حق اهل علم کند و کتابخانه اش را وقف آنان کند که در پاسخ با عتاب و سنگدلی و شدت گفت: «کتابخانه را برای دختران و پسرانم به جای می گذارم نه برای تو و امثال تو». با افسوس بسیار از آن جا بیرون آمدم. او بعد از مدتی فوت شد و کتابخانه اش در معرض فروش قرار گرفت و حاج کامل الاعسم - یکی از بازرگانان نجفی ساکن در بغداد - آن را خرید و به یکی از انبارهایش منتقل کرد و نمی دانست با این کتابخانه چه کند تا این که سید عبدالرزاق الربوبی، استاندار نجف، به او گفت: «شیخ قرشی کتابخانه ای به نام امام حسن (ع) تاسیس کرده است؛ خوب است کتابخانه را به او هدیه کنی». من در همین جا بودم که او آمد و گفت: «مرامی شناسی؟» گفتم نه. گفت: «حاج کامل هستم و این کتابخانه را خریدم و می خواهم آن را به تو هدیه کنم. این کتابخانه، حاوی ۱۱ هزار کتاب است و بعضی نسخه های چاپی قدیمی که در کتابخانه های دیگر یافت نمی شود در آن هست؛ مثل صحیح بخاری و صحیح مسلم و تاریخ طبری چاپ اول». همه این آثار به این کتابخانه منتقل شد که البته قابل قیمت گذاری نیست. همچنین هر کتابخانه ای که برای فروش می گذاشتند، خریداری می کردم و الآن بالغ بر ۶۰ هزار کتاب موجود است. علاوه بر آن چند روز پیش کتابخانه ای بالغ بر ۲۵۰۰ کتاب چاپی و نسخه خطی خریدم که سهم بزرگی از آن برای حضرت آیت الله سید ابوالقاسم خویی است که مرحوم سید محمدتقی خویی لطف کرده اند. همچنین بارها شخصی را برای خرید کتاب های منتشر شده در جهان عرب و اسلام به بغداد فرستادم و میلیون ها دینار برای تهیه آن کتاب ها پرداخت کردم. مسئله دیگر این که این کتابخانه، با اخلاص و برای خداوند بنا نهاده شده است و هیچ غرض دنیوی در آن راه ندارد.

❦ آیا کتاب های اهدایی از دیگر کتابخانه ها دریافت کرده اید؟

□ بله ، وقتی در قم بودم - که خدا علوم آن جا را فزونی بخشید و گروه علمی آن را حفظ کند و آنان را شمع راه اهل علم و راهنمایانی در راه رضای خود قرار دهد! - کتاب های بسیاری از طرف نویسندگانی مثل شیخ جعفر سبحانی و سید محمدتقی قمی اهدا شد که بیش از ۵۰۰ کتاب است که کتاب ها در قم ماند و به زودی به این جا ارسال می شود .

❦ آیا لیست و فهرست اسامی کتاب ها و محتویاتشان را دارید؟

و آیا آن ها را به صورت کامپیوتری تنظیم می کنید؟

□ تلاش ما بر این است وقتی به ساختمان جدید منتقل شدیم - ان شاء الله - اسامی و فهرست های کتاب ها را منظم کنیم .

❦ نسخه های خطی را چگونه جمع آوری کردید؟

□ نسخه های خطی را سید محمدتقی خوئی (ره) به دست ما رساند که در آن نسخه های خطی قدیمی از فقه های گذشته مانند ابن حمزه یافت می شود . این نسخه ها در اولین فرصت ، در دسترس همگان قرار می گیرد و تحقیق می شود .

❦ آیا کتاب های اصولی را شمارش کرده اید؟

□ خیر ، اما وقتی منتقل شویم گروه های تخصصی برای بررسی این نسخه های خطی تشکیل می شود .

❦ آیا می توانید نمایی از تالیفات خود را بیان کنید؟

□ درباره اهل بیت (ع) کتاب دعای الاصلاح الاجتماعی و مصابیح الاسلام را نوشته ام که مصابیح الاسلام دائرةالمعارفی است بالغ بر ۴۳ جلد و حاوی برخی فضائلی است که از اهل بیت (ع) برجای مانده است ؛ همانند اخلاق ، ادب ،

حکمت، آداب و هر چه که به زندگی آرام و با امنیت و شرافت انسانی مرتبط است. در آن هنگام که فضای کشور با افکار کمونیستی آلوده شده بود، کتاب‌های اسلامی دیگری را مانند النظام الترویوی و السياسی، حقوق العامل فی الاسلام و نظام الاسرة فی الاسلام نوشتم و خود را وقف بررسی علمی مارکسیسم کردم. در این راه دلایل اقتصادی بطلان این مکاتب را ارائه داده و بیان کردم که این مکاتب با فکر انسان ارتباط ندارد و ناچار در آینده دور یا نزدیک شکست را پذیرا می‌شود که در واقع نیز چنین شد. این‌ها بعضی کتاب‌های بنده بود؛ اما دائرةالمعارف بزرگی در فقه اسلامی نیز نوشته‌ام که تقریرات درس استاد بزرگوار آیت الله خویی (ره) است. البته مباحث فقه ایشان را همانند بیشتر مباحث اصولشان نوشته‌ام؛ اما هنوز منتشر نشده است. من به همه جوانان تأکید می‌کنم که فکر و قدرت درک خود را با دانش و تفکر صحیح رشد دهند تا شمع‌هایی در این امت باشند و راهنمایی‌انی به راه خداوند متعال.

پرسش: روش شما در کارهای تاریخی چیست؟

□ روش عملی من در تاریخ همانند پزشک است. گوشی خود را بر واقعه تاریخی و آنچه که مورخان گزارش کرده‌اند، می‌گذارم و تمام ابعادش را در نظر می‌گیرم. اگر دارای ابعاد اموی و عباسی بود که رهایش می‌کنم و اگر ابعاد علوی داشت و سرشار از روح صحیح بود به آن اعتماد می‌کنم.

پرسش: تاریخ را چگونه یافتید؟

□ تاریخ با موضوعات بسیاری در آمیخته است. موضوعاتی که اطرافیان سلاطین - که به هر وسیله به حکومت نزدیک شده بودند - برای خوشایند و تقرب به آنان می‌ساختند. ما و هر کس که در تاریخ پژوهش کند، آنان را می‌شناسد. چه بسیار است موضوعاتی که به تاریخ اضافه شده است.

پیشنهاد: نظر شما در مورد کتاب های تاریخ اهل بیت (ع) چیست؟

□ به نظر من کتاب هایی که در مورد اهل بیت (ع) نوشته شده است، دو نوع است: اول، کتاب هایی است که از اخبار و روایاتی استفاده می کند که به دستش می رسد؛ بدون آن که در آن دقت کند و ابعادش را در نظر بگیرد. بر این دسته از کتاب ها نمی توان اعتماد کرد. دوم، کتاب هایی است که در تاریخ پژوهش می کند و با دقت به تاریخ می نگرد. ما از این دسته استفاده می کنیم. سر سلسله این دسته از کتاب های اسلامی و مهم ترین و محققانه ترین آن ها، کتاب الغدير نوشته محقق بزرگوار علامه امینی است.

پیشنهاد: بعضی از مورخان و متفکران معاصر در این زمینه کتاب هایی

تالیف کرده اند. آیا در نقد ایشان مطلبی نوشته اید؟

□ در کتاب الامام الحسن (ع) نقدهایی آورده ام. نقلی موضوعی نوشته ام بر دکتر طه حسین، لامینز شرق شناس، ابن خلدون و دیگرانی که حقیقت را نادیده گرفته اند و گاهی بر احساسات و گاهی بر مجعولات اعتماد کرده اند.

پیشنهاد: آیا درباره همه ائمه (ع) تالیف کرده اید یا درباره برخی از آنان؟

□ درباره همه معصومان و اهل بیت (ع) نوشته ام. از رسول الله (ص) تا امام مهدی (ع)، حضرت فاطمه (س)، حضرت زینب، حضرت ابوالفضل و مسلم بن عقیل؛ درباره زندگی همه آنان در حد توان بحثی موضوعی و تحلیلی ارائه داده ام.

پیشنهاد: از فرصتی که در اختیار ما قرار دادید متشکریم.

